

Škofjeloški

PROSVETNI LIST

LETO I.

ŠTEV. 6

SEZONA 1952-53

GLEDALIŠČE

PREDSTAVA VAJENIŠKE
MLADINE

f. Milčinski:

MOGOČNI PRSTAN

Premiera aprila 1953

Ljudska knjižnica v Škofji Loki

Fran Milčinski

MOGOČNI PRSTAN

Narodna pravljica v štirih dejanjih (8 slikah)

Režiser: Vinko Primožič — Inscenator: Franc Finžgar

Kraljica Belih vil	Azbič Marija
Vila Dragomila	Lenič Irena
Vile čuvarice zakladov	Belcelj, Martelak, Šifrer, Finžgar
Trije škratje	Guzelj, Kržišnik, Mohorič
Car Aleš	Jesenovec Alojz
Princesa Vijola, njegova hči	Kajzer Dragica
Minister Rigomir	Cegnar Franc
Minister Rogoslav	Kovač Marijan
Strežaj	Jenko Ciril
Deveti kralj	Potočnik Janez
Minister Mehmed	Želko Stane
Dva črna sužnja	Jenko, Pegam
Stražarja	Šifrer, Tehovnik
Sluga	Krajnik Gašper
Glasnik	Goršek Franc
Prvi mož iz ljudstva	Repovž Jože
Drugi mož iz ljudstva	Krajnik Gašper
Mati Marta	Jugovic Gabrijela
Stanko, njen sin	Pretnar R. in Šifrer J.
Kuža Zvesti	Balon Lado
Muca Liza	Čemažar Zinka
Evmfemija roj. Prezeljtajg	Dolinar Ančka
Tonček }	Štajer Niko
Tinček } njeni otroci	Kogovšek Jakob
Binček }	Plestenjak Pavel

Vile, sejalci, žanjice, mlinarji, peki, ljudstvo

Odrski mojster: Pavle Žakelj — Razsvetljava: Janko Trdina
šepetalka: Marija Oman — Plese naštudirala: Mima Baldermanova

---

Premiera aprila 1953

Predprodaja vstopnic od četrtka dalje v knjigarni in eno uro pred vsako predstavo pri gledališki blagajni v Kulturnem domu.

Vzgojni pomen kulturnega dela med vajeniško mladino

Letošnje leto doživljamo že drugo mladinsko predstavo na našem odru. Najprej so z igro »Stilmondski župan« nastopili člani gimnazijske igralske družine, drugo igro pa uprizarjajo naši vajenci kot samostojna skupina gledališča SKUD »Tone Šiferer«. Za to priliko je bila izbrana Frana Milčinskega pravljlična igra »Mogočni prstan«.

Že pred drugo svetovno vojno so naši dijaki radi nastopali na ljudskih odrih. Običajno so se pridružili diletantski družini v domačem kraju, predvsem ko so prihajali domov na počitnice. Bili so vedno prav lepa opora domačim igralcem. V večjih krajih, kakor v Ljubljani, se spominjam, da so imeli pred tridesetimi leti dijaki igralsko družino, ki je uprizorila nekaj precej uspešnih predstav celo na odru ljubljanske Drame ter na takratnem Ljudskem odru v Streliški ulici in tudi na odru Rokodelskega doma, današnjega Obrtniškega gledališča v Ljubljani. Člana te dijaške igralske družine sta bila kot dijaka tudi znani režiser SNG Debevec in igralka Gabrijelčičeva. V teh časih so dijaki tudi sami režirali. Le včasih so poklicali na pomoč poklicnega igralca ljubljanske Drame, da jim je kaj popravil, pokazal in pomagal z dobrim nasvetom.

Sodobni pedagogi pa udejstvovanja igralskih družin učeče se mladine ne ocenjujejo več kot stvar slučajnega dobrega razporeženja dijakov, ampak smatrajo vse kulturno delovanje naše mladine za važen vzgojni faktor.

Glasba razvija v človeku lepša in boljša čustva in umetniško doživljanje. Velike vzgojne prednosti ima upodabljaljoča umetnost. Sploh vse umetnosti dajejo mlademu človeku posebnega poleta, ki ga vzgojitelj ne sme prezreti in zanemariti. Zelo velik in vsestranski pomen pa ima igralska umetnost, saj so v njej zapopadene tudi vse ostale umetnosti. Mladinec se na odru uči in vzgaja.

Oglejmo si, kaj oder uči. Vsaka igra in uprizoritev potrebuje prizorišča. Učenec, ki ima veselje do slikanja, bo našel pri scenškem delu takoj dovolj zaposlitve. Igraje se bo uril ob nasvetih učitelja risanja ter postal scenograf, dekorater in aranžer. Učenec, ki ga veseli igranje na odru, se bo moral ob skrbnem vodstvu svojega učitelja režiserja učiti pravilne izreke, dobre artikulacije, drže telesa, mimike ter sploh vsega, kar je igralcu potrebno za dobro oblikovanje predpisane vloge. Spoznaval bo literarna dela in kar je najvažnejše, učil se bo v ta dela tudi poglobljati ter iz njih črpati kulturne vrednote.

Važna vzgojna plat odrskega delovanja mladih ljudi je primerna in posrečena zaposlitev učenca, ki ga uči in mu istočasno daje razvedrilo. Privzgoji mu lepo izgovarjavo, dobro oblikovanje stavkov, lep nastop in pravilno vedenje. Režiser pedagog pa najde še mnogo drugih prilik, da oblikuje svojega mladince ter ustvari družbeno pravilno oblikovanega človeka.

Zato se mi zdi zelo važno, da vodijo igralske družine na vzgojnih zavodih in šolah predvsem njihovi učitelji in profesorji. Na naši vajeniški šoli smo si v tem pridobili kar lepe izkušnje. S kulturnim delom med vajenci se ukvarjajo skoraj vsi člani našega učiteljskega zbora. Saj mo po osvoboditvi na naši šoli doživeli prav lepe uprizoritve ter poslušali tudi prijetne zборе. Zdi se mi, da ima pri odrskem udejstvovanju v škofji Loki prav obrtniški in delavski razred največji delež. Zato je nujno, da skrbimo za naraščaj prav iz teh vrst. Ne mislimo pa pri tem ustvarjati kakšno posebno velikopotezno odrsko akcijo. Kot pedagogi in učitelji prav dobro vemo, da se mora naš učenec v času svojega šolanja enako pridno učiti v delavnici kot v šoli. Za igranje pa mu je predvsem potreben čas. Mnenja smo, da je dovolj, uprizoriti vsako leto z vajenci samo eno igro. Naj pa bo ta igra dobro izbrana ter predvsem dobro naštudirana. Pri obdelavi igre naj učitelj režiser polaga posebno pažnjo njeni vzgojni plati, tako da se bo razvijala učenčeva učna in vzgojna stran. Učenec, ki bo sodeloval v kulturnem delu na šoli, se bo razvil v prav dobrega obrtnika in kvalificiranega delavca, ki bo predvsem posedoval vse lastnosti, ki jih potrebuje dober obrtnik in delavec, hkrati pa si bo pridobil tudi pravičen odnos do dela. Zato je nujno, da usmerjajo kulturno delo naše mladine izkušeni pedagogi in ljubitelji naše mladine. Mojstrom se ni treba bati, da se bo pri takšnem kulturnem udejstvovanju učenec naučil pohajkovanja. Pri pravilnem pedagoškokulturnem delu mora kulturno udejstvovanje roditi samo pozitivne rezultate.

V veliko večji nevarnosti so vsekakor tisti učenci, ki iščejo nedovoljeno razvedrilo po raznih lokalih s tem, da se vdajajo pijančevanju ter drugim slabim razvadam. Nemogoče in nepravilno je mladincu, ki dorašča, dajati samo delo ter popolnoma opuščati njegovo vzgojno plat. Treba mu je nuditi tudi primerno razvedrilo ter mu pustiti časa za primerno zabavo. S tem bomo v učencu dvignili storilnost in veselje do dela. Vsak obrtnik prav dobro ve, da tudi sam vsaj enkrat na teden potrebuje počitek in razvedrilo, da bo potem lahko uspešneje delal. Počitka in primerne razvedrila pa nujno potrebuje za svojo duševno in telesno rast tudi vajenec in tega se moramo prav dobro zavedati.

Prizor iz prvega dejanja letošnje uprizoritve Golijeve »Sneguljčice«. Od leve proti desni sledijo: dvorni maršal (Franc Finžgar), lovec (France Goličič), dvorjani (Zadnikova, Kovač, Prevodnik, Čarmanova), baletka (Majda Hudetova), kraljica (Ivanka Oblakova), Sneguljčica (Metka Berčičeva), dvorjani (Trepše, Demšarjeva, Kovač, Krek, Vebrova, Kemperletova, Severjeva). (Foto Blaznik)

Jelo Janežič:

Zakaj „Mogočni prstan“?

Pri izbiri igre za naš mladinski ansambel smo se ob upoštevanju raznih momentov pedagoškega in psihološkega značaja odločili za Frana Milčinskega pravljичno igro »Mogočni prstan«. Pri izbiri iger za mladinske ansamble je treba posebno velikega preudarka. Prejšnja leta smo izbirali narodne igre kot so »Divji lovec«, »Velika puntarija« in »Pot do zločina«. Letos smo stopili na pravljичno pot. Naša mladina se je v narodne igre prav dobro poglobila in so bile uspešno uprizorjene, pravljичna igra pa zahteva več kot narodna igra, zlasti zahteva obilno dekoracijo. In mislimo, da je ravno za obrtniško mladino vzgoja okusa in kombinacije zelo potrebna. Saj oboje potrebuje obrtnik skoraj vsak dan pri svojem poklicu. Istočasno pa je igranje pravljичnosti tej življenjski dobi najbolj blizu. Zdi se mi, da ravno prav-

ljčnost pospešuje umski razvoj mladoletnika. V svoji rasti zahteva mladinec čim več dinamike, pravljica pa nudi toliko dinamične sile. In Milčinskijeva dela so posebno približana mladini. Njegova dela so zelo vzgojna in imajo v sebi tipični slovenski, včasih malo hudomušni humor.

Fran Milčinski se je rodil leta 1867 kot sin davkarja v Ložu pri Cerknici. Posvetil se je pravnštvu. Bil je avskultant v Ljubljani, sodni pristav v Idriji, višji svetnik v Ljubljani, svetnik Stola sedmorice v Zagrebu, voditelj Drame deželnega slovenskega gledališča (1899—1900) in član gledališkega konzorcija (1918). Po upokojitvi je bil odvetnik v Ljubljani, kjer je umrl leta 1932.

Fran Milčinski je samonikel pisatelj. Z veliko spretnostjo svojega peresa odkriva predvsem težke socialne probleme socialno zanemarjene mladine. Njegovo literarno delo je zelo bogato. Naj omenim samo nekaj del. Svoje vzgojne izkušnje, ki jih je pridobil kot mladinski sodnik je najlepše nakazal v mladinski vzgojni povesti »Ptički brez gnezda«. Znana njegova dela so »Igračke«, «Muhoborci», prelepe so njegove »Pravljice«, ki so povečini zasnovane po motivih narodnih pesmi. »Tolovaj Mataj« in druge so posebno priljubljene naši mladini, ki jih silno rada prebira.

Milčinski je pisatelj izredne tople ljubezni do mladine. Velik poznavalec človeških slabosti je, ki jih žigosa z dobrodušno, včasih malo hudomušno slovensko smešnico. Odkriva se nam kot dober človek, ki hoče vso svojo dobroto vliti v srca svojih rojakov, da bi postali res dober, socialno čuteč in kulturnen narod. Zato se mi zdi, da je mladina prva poklicana, da se spozna tudi z njegovimi odrskimi ustvaritvami.

»Mogočni prstan« je narodna pravljica v štirih dejanjih z močno življenjsko vsebino. Obravnava dobroto in skrb za vsakdanji kruh. Oriše človeške strasti ter spletke in neprisiljeno izvaja vzgojni nauk iz celotne pravljicne zgradbe, ki jo je avtor s svojim prirojenim humorjem tako lepo postavil na oder.

Glavni junak igre je Stanko. On je osrednja točka igre in okrog njega se odvijajo vsi prizori prepleteni s spletkami, ljubeznijo in humorističnimi zapletljaji. Ljubezen dela čudeže. Stanko-junak zmaga. Zmaga pa pravzaprav ljubezen... zmaga srce... Vse to tako lepo prizna izpreobrnjeni Deveti kralj, ko pravi:

»Srce mi bodi voditelj. — Narod poslušaj svojega kralja! Nasilja bodi konec, ljubezen vladaj odslej kraljevini! Vse ujetnike izpuščam! Vsem sužnjem dajem prostost! Vse sirote jemljem v svoje varstvo — ne kralj, oče bom odslej svojemu narodu!...«

Ko hvaležni Stanko vrne mogočni prstan kraljici vil in ponovno izpriča vse vrline svojega dobrega srca, nastopi zopet pravljicni čudež. Trije robstva obsojeni mladeniči izrečejo slavospev nesebični ljubezni in nesebičnemu Stanku z besedami:

»Ljubezen nas je rešila, prosti smo — iz ljubezni ti prosti, nudimo svoja srca in svoje roke...«

Tako avtor v lepi pravljicni obliki, ki je tako dostopna mladim srcem, pove večno lepi in edino pravilni nauk o ljubezni v človeški družbi, ki naj druží vse narode in doprinaša k miru in sožitju v svetu.

Tolovaja iz »Sneguljčice«: Frice (Lovro Planina) in Frace (Janko Trdina).
(Foto Blaznik)

Igra je izšla v tisku že leta 1923, je pa še danes aktualna, mogoče celo bolj kot kdajkoli, saj je svet tako grozno posejan s plevelom sovraštva, da je prav mladina poklicana boriti se z vsem svojim elanom in mladeniškim ognjem za pravičnost, ljubezen, za sožitje in mir med narodi.

Režija pod vodstvom učitelja strokovnih predmetov tov. Vinka Primožiča bo doprinesla k uprizoritvi. Novost predstave bo, da bosta igrala eno vlogo dva igralca. Predstavljeni bosta dve življenjski dobi človeka, otroka in mladeniča, ter bo isto vlogo v vsaki življenjski dobi odigral drug igralec.

Presenečenje nam pripravlja tudi naš scenograf učitelj strokovnih predmetov na našem zavodu tov. Franc Finžgar. Oder bo podaljšal in ga opremil s tremi zastori. S tem in sličnimi posegi bo dosegel naglo odvijanje dejanja ter se izognil prečestim in predolgim odmorom. Sicer pa ne smem vsega izdati... Pridite in pogledjte!

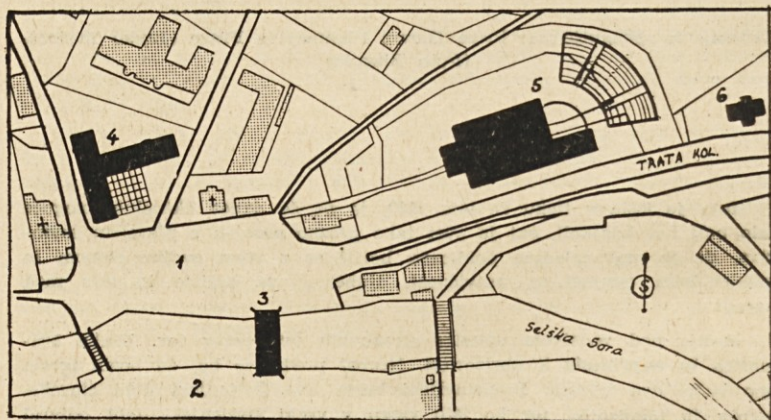
Branko Berčič:

Kje in kakšen naj bo novi kulturni dom in še kaj

(Nadaljevanje in konec)

Edina pametna zamisel gradnje novega loškega mesta je po mojem mnenju približno takale:

Za zazidavo strnjenelega modernega mesta pride v poštev ne popolnoma pravilen enakokraki trikotnik zemljišča z oglišči: Stara Loka, Šifrer, Kufrov vrt. Sicer tudi ta teren ni popolnoma raven, toda vzpon je v primeru z onim pri Šifrerju minimalen. Prirodno središče trikotnika je kot med obema katetama, Kufrov vrt, ki je obenem najprimernejša parcela za graditev upravnega bloka (4). Vse točke ob hipotenuzi tam ob obeh Kamnitnikih so od njega približno enako oddaljene, enako je oddaljen tudi skrajni del starega mesta Karlovec. Geometrično vzeto, je na tem mestu idealno središče kroga, ki zajema ves centralni del MOLO škofja Loka z obodom: Karlovec, Puštal, Suha do Plevne, oba Kamnitnika, Stara Loka, Vincarje, vzpetine za gradom. S porušenjem starih stavb na prostoru pred pošto, kapucinsko cerkvijo in novim upravnim blokom (Balantova, Jakličeva in Kufrova hiša, stavbe ob vodi bi eventualno lahko ostale) bi nastal tu lep trg (1) tik pred novim mestnim središčem. Tu bi se dal na mestu sedanjih svinjakov zgraditi moderen avtopark z restavracijo ob vodi, središče starega mesta (2) bi bilo povezano z novim centrom preko novega mostu čez Selščico (3); tu že stoji lekarna, modernizirale bi se ostale stavbe in tu čez ter morda preko kapucinskega zemljišča bi vodila moderna turistična avtobusna cesta v Selško dolino in v Bohinj. In na skrajnem vzhodnem robu novega trga, na štemarjih, bi stal novi škofjeloški kulturni dom (5).

Legenda: 1. Novi trg; 2. Stari del mesta; 3. Novi most čez Selščico, ki veže sedanji Mestni trg z novim trgom; 4. Upravno-administrativni center; 5. Novi kulturni dom z letnim gledališčem; 6. Dom Zveze borcev.

Med vsemi parcelami v škofji Loki ni idealnejšega mesta za graditev novega kulturnega doma kot je štemarski vrt. To brez premišljevanja takof prizna vsakdo in kot takega ga je opisal tudi ing. Bračko v svojem članku. Moti ga samo lega bodoče stavbe z ozirom na njeno fasado in na smer

amfiteatralno izoblikovanega zemljišča ter problem internata. — Jaz pa ne vidim v tem nobenih problemov, težkoč in nerodnosti.

Velikost prostora in lega popolnoma ustrezata. Stavba bi ležala z bokom ob Kolodvorski cesti in s pročeljem na bodoči novi mestni trg. Vrt je tako razsežen, da nova stavba ne bi terjala takojšnjega rušenja sedanjih internatskih stavb. Te bi lahko med procesom gradnje in še pozneje mirno stale in opravljale svojo funkcijo, dokler ne bi njihovo radiranje zahtevala razširitev vhoda prometne Kolodvorske ceste na novi trg. Nedotaknjene bi ostale celo stranske steze sprehajališča, edino zelenjadnemu vrtu bi odzvonilo. No, v zameno zanj bi lahko uprava internata dobila agrikulturni svet nekaj korakov vstran ob pokopališki cesti. V doglednem času se bo pa internat itak preselil v nove zgradbe za gimnazijo, kjer je predvideno bodoče šolsko središče. Čeprav ne leži amfiteatralno izoblikovano zemljišče (ali si sploh morete zamisliti idealnejši prostor!) pravokotno na zamišljeno zgradbo, vendar popolnoma ustreza legi letnega gledališkega in kino prostora. Ta bi bil projektiran v kotu 60 stopinj na zadnji del zgradbe, tako da bi eno steno trikotno oblikovanega letnega odra predstavljala zadnja stena doma, drugo steno pa notranji zid, podaljšanega ob cesti ležečega trakta. Ob podaljšku bi se uredil lahko prehod k parceli Doma Zveze borcev (6), kjer bosta nastanjena ljudska knjižnica in muzej NOB, tako da bo ves kulturni kompleks sestavljal eno samo celoto.

Kakšen naj bo novi kulturni dom? — Za osnovo mi služi ing. Bračkov idejni osnutek, ki ga izpopolnujem z natančnejšo razdelitvijo prostorov. Spreminjam ga v toliko, kolikor to zahteva situacija stavbe z ozirom na drugačno parcelacijo.

Novi dom bi ležal v smeri vzhod—zahod, letni prostor bi bil projektiran v smeri severovzhod—jugozahod. Stavbo bi sestavljale 4 etaže: ena v zemlji (prikljetna) in tri nad zemljo (pritličje, prvo in drugo nadstropje). Notranja razdelitev obsega osrednji del ter severni in južni trakt. Oblika je pravokotna z dozidanim vhodom na zahodni strani in s podaljškom južnega trakta v smeri proti vzhodu.

Vhod v stavbo je direktno v pritličje v nekakšno avlo. Tu sta gledališka in kino blagajna, vhod v operatersko ložo in stopnišče navzgor in navzdol. Osrednji del stavbe je vertikalno razdeljen na dva dela: spodnji dve etaži za kino, zgornji dve za gledališče.

I. etaža, prikljetni prostori v zemlji. — Iz avle v pritličju se obiskovalci kinopredstav spustijo po stopnicah v kletni del stavbe, kjer je pod zgornjo avlo čakalnica in vhod v kino dvorano. Kapaciteta dvorane okrog 400 gledalcev. Izhod iz dvorane je izpeljan skozi široka vrata v sredini dvorane na severni steni po poševno dvigajočemu se koridorju. Okrog dvorane so razvrščeni kletni prostori in kurilnica za centralno kurjavo.

II. etaža, pritličje. — Osrednji del zavzema zgornji del kino dvorane, že omenjena avla, blagajni in operaterska loža. V severnem traktu ob levi strani izhoda iz kino dvorane je majhna kavarna, ob desni strani izhoda pa restavracijski prostori; kuhinja in shramba sta na vzhodni strani kino dvorane pod zgoraj ležečim gledališkim odrom. V južnem traktu so poleg stopnišča stanovanjski prostori za hišnika in stranski vhod s stopniščem in dohodi v stanovanje in v prostore doma v podaljšku južnega trakta proti vzhodu. Ta bi se lahko uporabil za dvoje. Za garderobo telovadcev in skladišče za orodje, v slučaju, če bi letni prostori služili tudi raznim fizikturnim prireditvam, ali pa za razne delavnice in za druge prostore tehničnega značaja, ki nujno spadajo k tako veliki zgradbi in h gledališču.

III. etaža, 1. nadstropje. — Osrednji del služi za parter gledališke dvorane, ki ima v ozadju nekoliko dvignjeno stojišče. Dva vhoda vodita v dvorano iz čakalnice, ki leži nad spodnjo avlo. V čakalnici se tudi lahko odda razna obleka v garderobo, ki leži na skrajnem zapadnem oglu severnega trakta. Glavni del severnega trakta zavzema v vsej dolžini gledališke dvorane nekaka preddvorana, ki služi istočasno kot sprehajališče in kadilnica med odmori. Tu je možno dvigniti v garderobo oddana oblačila in skozi preddvorano je v severni smeri izhod iz gledališke dvorane. Predvidevam dvoje vrat in dvoje polzastih stopnišč iz prvega nadstropja do tal. Na ta način, sta oba izhoda (iz kina in iz gledališča) združena na istem prostoru, prav tam, kjer je vhod v gostinske prostore. Južni trakt obsega: stopnišče, slikarsko dvorano (v vsej dolžini gledališke dvorane) in stopnišče stranskega vhoda z vstopi v slikarsko dvorano, v zaodrske prostore

in v garderobe, ki so razvrščene v podaljšku južnega trakta. V opisanem slučaju se vsi trije prostori (gledališka dvorana, preddvorana in slikarska dvorana) lahko predelijo s sklopnimi vratmi in se ob večjih plesnih prireditvah združijo v en sam prostor. Vzhodna stran ob preddvorani in ob gledališki dvorani je uporabljena za oder in pomožne odrske prostore (skladišče za odrske rekvizite, igralska čakalnica). Vrtilni oder ne smatram za najboljšo scenško rešitev; razmisliti bi bilo treba o premičnem ali o neki vrsti pridvižnega krožnega odra. K odru spada še poglobljeno in pokrito predodreje, ki služi orkestru in kot podaljšek gledališkega odra.

IV. etaža, 2. nadstropje. — Centralni del zavzema gledališka dvorana z odrom in balkonom. Vhod na balkon je iz čakalnice, ki leži nad spodnjo čakalnico. Tu je tudi majhna garderoba. Iz čakalnice je vhod v glasbeno sobo, ki obsega v severnem traktu polovico spodnje preddvorane. Ostali del severnega trakta zavzema skladišče za kulise. V južnem traktu je nameščena pevška soba (polovic aspodnje slikarske dvorane) in upravni prostori. Vhod vanje je po stranskem stopnišču. Vrhnje nadstropje nima več podaljška južnega trakta.

Porazdelitev prostorov v bodočem domu, kakor sem jo orisal, obsega samo glavne najpotrebnejše prostore in njihovo medsebojno zvezo, kot si jo pač lahko zamisli laik. Strokovnjak arhitekt bo na tej osnovi lahko pravilneje gradil dalje. Eno pa je glavno: če že gradimo, zgradimo stavbo, ki bo ustrezala vsem potrebam kulture in prosvete v našem bodočem mestu, da ne bodo zanamci s posmehom kazali na nas, češ, sami niso vedeli, kaj hočejo. Zgradimo prostoren in moderen dom!

H koncu še par besed. Pri tem se povrnimo za deset let nazaj.

Vsi se še živo spominjamo 9. februarja 1943, dneva, ko je padlo pod okupatorskim fašističnim nasiljem za Kamnitnikom 50 življenj — 50 talcev. Bil je to najbridkejši dan v loški zgodovini in hkrati najpomembnejši lokalni dogodek v narodnoosvobodilni borbi. Takrat je v boju za svobodo slovenske misli in besede nasilno onemelo petdeset ust. Sto in sto gri naj v naši svobodni domovini v novem kulturnem hramu nadaljuje njihovo poslanstvo, naj čuva in razvija lepo slovensko besedo in bistro slovensko misel. Novi škofjeloški kulturni dom bodi spomenik petdesetim talcem-herojem! Iz njihove krvi naj vzraste cvet svobodne kulture.

Branko Bertič:

Škofjeloški pasijon

(K o n e c)

11. slika: **Mati sedem žalosti.** Prizorišče nese 16 mož, na njem pa nastopa in recitira pet igralcev: Marija, 2 angela, Kupido in Janez Evangelist. Če so na razpolago, jim sledi še nekaj križenošev ali spokornikov, na koncu pa dva plemiča. Prvi nese na blazini žezlo, drugi krono. Zatem nastopa David s harfo, zadnji pa je plemič, ki nese plašč. David reditira zaključne verzje pasijona:

Lubi moi ozha inu Boch,
Pomagi ti meni smolch nadloch,
Kadar smislím taku me ta iok sillí,
Satorej se ti o milostni Buh zhes me smilli,
Sposnam de sem ta grech pred tabo sturu,
Satorej si ti moi folk skugo pomuru,
Prou tadai ussa ta nadloga zhes me pride,
Nei se zhes me usselei toia Sueta uvola snide.

12. slika: **Skrinja zaveze.** Nesejo jo štirje leviti, dva levita s kadični-cama v rokah pa gresta ob strani.

13. slika: **Grob Kristusov.** Grob nese 14 mož, ki morajo vedno biti meščani iz tega kraja, oblečeni v rdeče kute. Ob strani stopa šest mestnih svetovalcev v črnih plaščih in s plamenicami v rokah. Za njimi sledijo godci, kakor tudi gospodje duhovniki, župnik itd., ki morajo biti povabljeni, na koncu pa sledi ljudstvo.

Sneguljica (Metka Berčičeva) med palčki. (Foto Blaznik)

Gornja režiserska navodila so v nemškem jeziku vpisana med verze slovenskega pasijonskega besedila iz leta 1721. Pri nekaterih poznejših uprizoritvah so se tu in tam nekoliko spremenila (poznamo spored iz leta 1727 in 1728), toda bistveni del je ostal vedno enak. Zanimivo je še primerjati, kdo vse je sodeloval pri procesiji in kakšna je bila njena organizacijska oblika. Po razpoložljivih virih se da rekonstruirati sledeča izbira igralcev po zgoraj oštevilčenih slikah.

Prva slika se je imenovala tudi bratovska. Oblikovali so jo udje Bratovščine Odrašenika sveta (= Nadbratovščina sv. Rešnjega Telesa, gl. zgoraj) ali ljudje iz Reteč in Gorenje vasi. Prvi del druge slike, mrtvaško in peklensko konjenico, so predstavljali Žabničani, vhod v Jeruzalem pa vasi Zminec in Bodovlje. Igralci tretje in četrte slike niso navedeni. V peti sliki so nastopali igralci iz Dorfarjev in Crngroba, v šesti pa vaščani iz Pevna, Moškrinja in Veštra. Pri obeh zadnjih slikah so sodelovali tudi Svetodušani. Vloge v sedmi sliki sta prevzeli vasi Stari dvor in Virmaše, v osmi sliki Gosteče, Pungart in Hosta, v deveti prebivalci iz Trnja in Veštra, v deseti Sušani in Tračani, v enajsti igralci iz Binklja in Fare, Leviti v dvanajsti sliki so morali biti doma iz Vincarjev ali iz Puštala, zadnjo sliko pa so morali vedno izvesti »gospodje meščane«.

Kakor vidimo, so bile vloge prav spretno razdeljene med vse okoliške vasi in med meščane. To je vsekakor olajšalo izvedbo procesije, hkrati pa vabilo na veliki petek v Loko množice gledalcev.

Rokopis loške pasijonske procesije hrani kapucinska knjižnica v Škofji Loki. Je to zvezek z 51 listi, med katere je vloženi še 11 drugih nevezanih listov. Vanj je vpisanih nad 1000 slovenskih in nekaj nemških verzov, poleg zgodovine nastanka procesije v latinskem jeziku, raznih režiserskih navodil in zaznamkov v nemščini, zapisov melodij, ki so se prepevale med procesijo, konceptov vabil na prireditve in sličnega. Rokopis je naslovljen: »Instructio Pro Processione Locopolitana in die Parasceve Domini« in datiran s kronografom »FVnesta VIsV InCepIt ReDeMptorIs nostri Pro-CessIo, die 3. Martij«, ki pove letnico: 3. marca 1721.

Naše delo

Kako je s pevskim zborom?

Kaj je ta oreh res tako trd, da ga ni moči razdrobiti? Ali so niti res tako zamedene, da se ne dajo razvozlati? —

Že dve leti in več se zastoj trudimo, da bi spet enkrat zbrali v krog ljudi, ki jim je petje nepogrešljivo življensko dopolnilo, in enako dolgo zaman iščemo pevovodje, ki bi kvalitetno odgovarjal in imel toliko dobre volje, da bi spet organiziral in razgibal pevski zbor. Neodgovorno izrečene besede prenapetega aktivista ob nekem pevskem nastopu: »Sami predaprilski obrazi!« so rodile popoln uspeh. To je glavni vzrok razbitja moškega pevskega zbora, ki ga do danes sicer nihče ni upal javno izreči, šušljalo pa se je o tem, zlasti v prvem času po razhođu zbora, mnogo in vsepovsod. Pevci so bili upravčeno užaljeni in ni bilo več moči in sredstva, da bi se ponovno vrnil v zbor. Nekaj jih je odšlo v pevski zbor k Sv. Duhu, ostali pa se pevsko izživljajo (— žalostna ugotovitev! —) po krčmah. In Loka bo, kot izgleda, — res lahko čakala deset let in še več, da bo dobila nov zbor poaprilskih obrazov!

Toda to je samo ena plat zvona, ki ima mimogrede povedano svojo »nevarno« dobro posledico v tem, da v bodočnosti sploh ne bomo več poslušali petja domačih pesmi. Kajti današnja mladina čedalje bolj jadra v vode nezanimanja za narodno pesem, ki se jim zdi nekaj preživelega iz onih »starih zlatih časov«, o katerih govorijo starejši, zanje, za mladino, pa so vse šlagerji in moderni kupleti. Ob takem stanju in brez zbora, nad katerim bi se mladi zgedovali, res v Loki nikdar več ne bo pevskega zbora.

Druga stran zvona pa poje z drugim glasom. Še vsakdo, ki je bil na društvenem občnem zboru zadolžen za organizacijo in vodstvo pevskega zbora, je nekaj časa pridno molčal, nato pa zapel stari refren: »Pevcev ni!« Temu odgovoru je sledilo na seji par besed sem ter tja — in vprašanje pevskega zbora je zaspalo do prihodnjega občnega zbora.

Vprašanje ponovne vzpostavitve pevskega zbora smo reševali vedno vse preveč z vrha navzdol. Nekdo je pač dobil na rame to breme, napisal je polo z imeni pevcev, ki jo je nato drugi nesel od človeka do človeka in jih tako obveščal o »prvi vaji oživiljenega zbora«. — Popolnoma napačno! Na tak način ne bomo nikoli rešili pevskega problema. Najti je treba pevovodjo (iščemo ga med loškimi glasbeniki že dober čas, toda zastoj — sramota zanje!), ki bo zagrabil delo na drugi strani: na družabni in ne na birokratski. Pri tem mu ne bo treba na božjo pot od človeka do človeka, ampak naj odpre oči in vstopi v sredino pevskega življenja, ki se samoniklo razvija za našim zbirokratnim hrbtom. Rekel sem že, da se del starih pevcev izživlja po krčmah; obstoja par takih pevskih družin. Prav tako v gostilnah se zbirajo in prepevajo kot slavčki mlajši, čeprav je vedno veljajo, da mladih pevcev ni. To so fantje iz Karlovca, iz mesta in iz Puštala. Treba je samo stopiti mednje, jim v pravem trenutku reči par pametnih besed o zboru in kdo more trditi, da bodo vsi odbili nekaj, od česar bodo sami imeli korist ter se kot pevci izpopolnjevali. Mogoče bi bil krog interesentov v začetku res nekoliko ožji, toda z dobrim delom bi njihov vzgled pritegoval vedno več

grl. Pri tem ne bi smeli pozabiti na vajeniško mladino, ki v pretežni meri prihaja s kmetov in ki ima velik smisel za ljudsko petje. V zbor bi vstopilo tudi nekaj višjih gimnazijcev, ki radi pejejo, pa na šoli nimajo nobenega pevskega zbora. Izostali ne bi niti starejši, saj je del starega zbora še po razsulu vedno prihajal pet na razne proslave, da o ženskem kadru niti ne govorim. V loški zbor bi se začasno mogoče vključili tudi Staroločani, ki jih je lepo število pa menda že dalj časa iščejo dobrega pevovodjo.

Tu smo ob glavnem vprašanju: pevovodja. Iskali smo ga in ga še iščemo, toda ne najdemo ga. Kandidati so bili že najrazličnejši ljudje, nihče pa ni ničesar storil. Če pa se je nešel nekdo, ki bi mogoče uspel, smo že odkrili las, ki ga je skrivil in ob tem nismo pomislili, da nihče med smrtniki ni čist kot lilija, tudi če ga iščemo z lučjo pri belem dnevu! In če ni sposobnega pevovodje, ki bi se za zbor strokovno in organizacijsko resno zavzel, med prosvetnim kadrom, tam kjer bi nujno moral biti, ga poiščimo drugje in kjerkoli že — četudi med organisti! Če že nosi loška kulturnoprosvetna družba nad sabo prvi madež, naj prejme še drugega, ki ni nič večji od onega pa bi mogoče pokazal vsaj delne koristi. Predpostavljam, da je pevska bodočnost našega mesta važnejša od zaželenega ali nezaželenega položaja trenutnega pevovodje. Pomedimo najprej pred svojim pragom, potem šele pri sosedu!

Toliko sem hotel reči v zvezi s pevskim zborom. Če ima kdo kaj pripomniti — prosim. B.

Še smeha? . . .

Vsak človek dela. Dela šest dni v tednu, nekdo bolj drugi manj,

sedmi dan pa naj bi počival. — Naj bi res samo počival? Ne. Sedmi dan naj bi se razvedril in nabral novih moči za novo delo.

Sredstva za razvedrilo so kaj različna. Izprehodi, izleti, gostilne (joj!), kinopredstave, gledališče, koncerti itd. Toda pravo razvedrilo za preprostega človeka je še nekje drugje. V najbolj prirodno izraženem elementarnem uživanju — v smehu. No, tega pa je največ na enem kupu zbranega na prireditvah, ki jim pravimo vedri večeri.

Letos smo slišali doslej en tak program, lani sta bila menda dva. Vsi so bili dobro izvedeni, lanski še celo malo bolj od letošnjega. Ljudje so se na njih dodobra razveselili in nasmejali. Vsi so bili mnenja: Takih večerov si še želimo! In kako, da bi si jih ne želeli. Saj sproščenega veselja in smeha ni nikoli preveč in ob naših ljudskih komikih je to užitek svoje vrste. Kdo se ne bo od srca nasmejal »Trdinčku« čim se pokaže, odpre usta in skremži obraz, kdo se ne bo zabaval ob »Strupovih« burkah, ob Peharjevi dovtipnosti, ob Minkinih in Savnikovih domislicah in užival ob kramljanju ostrojezičnih in večno zaljubljenih »pritlikavčkov«. In če vmes urežejo še godci par poskočnih, se mora dvorana kar tresti od smeha. — Da, smeha in še smeha! Saj je prav smeh najčinkovitejša pritrđitev satiričnim ostem na tega ali onega, na to ali ono nepravilnost in najboljše sredstvo na poti k odpravljanju družbenih napak in k utrjevanju toplih medsebojnih človeških odnosov.

(Ljudje okrog našega Veselega teatra menda spet nekaj pripravljajo. Vsi jim želimo popoln uspeh in kličemo:) še smeha, še več popranega in osoljenega smeha!

VSA
KLEPARSKA DELA
VODOVODNO
INŠTALACIJO IN
KOVAŠKA
DELA
VAM SOLIDNO
OSKRBI

OBRTNO
KOVINSKO
PODJETJE
ŠKOFJA
LOKA

»motor«

škofja loka

proizvaja:

elektromotorje od 1,2 do 5,2 kW,
električne brusilne stroje,
električne alarmne sirene,
ročne alarmne sirene
krožne žage (cirkularke) prirejene tudi za
pogon drugih kmetijskih st. ojev,
gasilske črpalke,
gasilke armature.

zmerne cene!
solidna izdelava!

telefon škofja loka številka 40
tekoči račun pri narodni banki
v škofji loki številka 6111-t-2

MLINSKO PODJETJE

ŠKOFJA LOKA

s svojimi obrati:

Trata

»

Breg

»

Globoko

»

Zapuže

»

Javornik

»

oskrbuje z mlinskimi izdelki v določeni kvaliteti in količini vso Gorenjsko